

Ót és újat

■ NÉMETH ZOLTÁN

„...kiváló kompromisszumaink vannak, ezek között van legjobb, s azt hívjuk legjobb stratégiának...”
(Esterházy Péter: *Termelési regény*)

„Aki már óbort ivott, az nem akar újat, mert ezt mondja: Az óbor a jó.” (Lk 5,39)

Évekkel ezelőtt egy különös vitának lehettem fültanúja. Lelkészkollégák beszélgettek arról, hogy szabad-e Luther-kabátban gitározni. Nem maga az alkalom volt a kérdés, amelynek keretében ez megtörténik – például családi vagy ifjúsági istentisztelet –, nem is az ifjúsági vs. énekeskönyvi énekek eltérő megítélése, hanem egész egyszerűen a „jelenség” maga: lelkész Luther-kabátban, nyakába akasztott gitárral. Függetlenül a vita végkimenetelétől – nem igazán volt végkimenetel – számomra szimbolikusává vált a gitározó Luther-kabátos lelkész képe: kifejezi a ma szolgáló lelkész különös, kettős helyzetét – azt ne mondjam: identitását –, ahogy egyszerre hozza elő eszköztárából az ót és az újat, egyszerre képviseli a hagyományt, az állandóságot, valamint új eszközök, megoldások után nyúl. Megtartja a hagyományos alkalmakat, és kitalál, szervez, elles, átvesz, honosítani próbál olyan új programokat, amelyekről a fiatalok, családok, új érdeklődők csatlakozását reméli.

Az újítás, a megújulás képessége mindig is velejárója volt a lelkeszi szolgálatnak, de most, amikor a régi már nem – vagy legalábbis egyre kevésbé –, az új pedig még nem működik, ez különösen is nehéz átmeneti helyzetet eredményez a lelkészek számára. Jelenleg még ott van bennünk az a reménység, hogy valamiféle megújulás az eddigi, hagyományos és megszokott formákat, tereket fogja megtölteni érdeklődőkkel – az elkötelezett szót le sem merem írni –, ugyanakkor éppen az általunk alkalmazott új módszerek árulkodnak arról, hogy ha nem is fogalmazzuk meg, de valójában már látjuk, hogy a személyes kapcsolatok, rétegalkalmak, kiscsoportok stb. nem az egyházfenntartói járulékot rendszeresen fizetők és vasárnapi templomba járók számát növelik automatikusan.

A lelkészutánpótlás stratégiájának többéves vajúdása annak felismerését hozta többünknek, akik ezzel hivatalból foglalkozunk, hogy jelenleg a múlt és a jövő között köthető kompromisszumok időszakában vagyunk még, ami nem kedvez a stratégiakészítésnek. Amikor most az újabb nekiveselkedés szakaszában külső szakértőket is bevontunk a munkába, nekik köszönhetően is megerősítő és bizonyos értelemben megvilágosító volt, hogy miért is van rendkívül nehéz helyzetben az, aki ma egy történelmi felekezet lelkésze, illetve azok, akiknek döntéseket kell hozniuk vagy valamiféle iránymutatást kellene adniuk ebben az átmeneti helyzetben.

Az ó és az új egymáshoz való viszonya a jézusi logionokban is összetett kérdés, összességében a tömlő és a ruha példázata fejezi ki leginkább a régi és az új feszültségét (Mt 9,16–17) – ebben a szellemen szól a mottónak választott ige is egy másik helyről –, ugyanakkor a jelenlegi átmeneti helyzetben mintha ez a kompromisszumkésznek mutatózó jézusi mondat felelne meg leginkább: „Azért minden írástudó, aki tanítványává lett a mennyek országának, hasonló ahhoz a házigazdához, aki újat és ót hoz elő kamrájából.” (Mt 13,52)

Egyensúlyt az a gondolat teremthet ó és új viszonyában az egymásnak ellentmondani látszó logionok között, ha az új érvényre jutását nem radikális módon képzeljük el a gyakorlatban – mint a tömlő és a ruha esetében, ahol egyik pillanatról a másikra történik az új alkalmazása és a régi elve-

tése –, hanem olyan átmeneti formában, ahogy a gazda folyamatosan leltárt készít, és nem őrizgeti, ami számára haszontalan, hanem átgondolt szelektálással – ez felel meg a 13. fejezetben olvasható példázatok tanulságának is – folyamatosan őrködik a családi vagyon „értékállósága” felett. (Erre utalhat az erősebb tartalommal bíró ἐκβάλλω kifejezés használata is.)

Ezt az elvi és teológiai bevezetőt követően hadd osszam meg a *Lelkipásztor* olvasóival a zsinat márciusi ülésére készített beszámolót a lelkészutánpótlás ügyéről.

A lelkészutánpótlás stratégiájának és cselekvési tervének elkészítése érdekében több felmérést, kutatást, elemzést is végeztünk az elmúlt hónapokban. A zsinat 2025. novemberi ülésén ismertettük a *Lelkeszi szolgálatra vonatkozó adatgyűjtés* (továbbiakban: adatgyűjtés) és a *Milyen háttérből érkeztél a lelkészképzésbe?* (továbbiakban: háttérfelmérés) című felmérések eredményét.

Az adatgyűjtés és a háttérfelmérés a lelkeszi szolgálat, illetve a képzésre és a lelkeszi szolgálatra való jelentkezés múltbeli és jelenlegi körülményeit tükrözik. A stratégia megalkotásához azonban fontossá vált annak a prognosztizálása, hogy előreláthatóan hogyan alakul a lelkésszerep az elkövetkező években: milyen lesz a lelkeszi hivatás tíz-húsz év múlva, hiszen a stratégiának a jövőre kell irányulnia, és nem alapozhat a mai viszonyokra és körülményekre.

Ennek feltérképezésére alkottuk meg és küldtük ki február elején a *Lelkeszi helyzetkép* (továbbiakban: helyzetkép) elnevezésű kérdőívet, amelynek kitöltési határideje február 27. volt, és február 25-ig százhusz válasz érkezett. A kérdések megfogalmazásánál fontos szempont volt, hogy a megkérdezetteknek ne jóslatokba kelljen bocsátkozniuk, hanem a lelkeszi szolgálat jelenleg tapasztalható erőforrásaiból és hiányosságaiból rajzolódjék ki az, hogy a fenntarthatóság jegyében milyen területeken kell a stratégiának beavatkoznia a rendszer működésébe a jövő érdekében.

Mivel a lelkészutánpótlás munkacsoport (továbbiakban: munkacsoport) munkája a tagok szétszóródottsága, illetve egyéb egyházi szerepekkel való leterheltsége miatt nehezen koordinálható, ezért 2025 év végén a feladatért felelős személyként azt a döntést hoztam, hogy a munkacsoport mellett egy kis létszámú szakértői csoportot hozunk létre, amelynek az a feladata, hogy a *munkacsoport* részére olyan munkaanyagot készítsen, amelyet a munkacsoport tagjai online módon hozzászólásokkal, kiegészítésekkel alakítani tudnak. A szakértői csoport tagjai: dr. Duráczy Bálint, KRE; Járay Márton, MHI; dr. Pángyánszky Ágnes, EHE; Németh Zoltán, OI.

Eddigi felismeréseink a lelkészutánpótlás stratégiájának – amelyet mind a három felmérés (adatgyűjtés, háttérfelmérés, helyzetkép) igazolni látszik – abba az irányába mutatnak, hogy olyan mértékű és jellegű változtatásokra van/lenne szükség egyházi működésünk minden területét érintően egyházunk jövője érdekében, amely változtatásokra, úgy tűnik, nem állunk készen. Abban bizakodunk, hogy az eddigi működés és struktúra fenntartása mellett egy megfelelő módszerrel biztosítható egyházunk jövője – benne a lelkészutánpótlás ügye –, de már az elmúlt évek zsinati anyagai és az azóta végzett felmérések is azt mutatják, hogy ha nem vagyunk készek/képesek alapvető változásra a gyülekezetépítés, a misszió, a lelkeszi szolgálat és egyáltalán a lelkeszi szerep, életforma, feladatvállalás terén, akkor a hagyományos keretek nem lesznek fenntarthatók. Ennek igazolására most csak egyetlen, éppen az adatgyűjtésnek köszönhető következtetést hadd említsek, nevezetesen azt, hogy a szolgálatban álló lelkészek száma és a korfa alapján ennek a számnak az elkövetkező tíz-tizenöt évben várható alakulása önmagában nem indokolja, hogy a lelkészutánpótlás ön- és egymagában stratégiai kérdés legyen. Sokkal inkább a „gyülekezetutánpótlás” kérdése látszik elsődleges feladatnak a számok tükrében, és természetesen ez már a lelkészutánpótlásra is hatással van. Alapvető, az egyházi élet és működés minden területére kiható változásra van tehát szükség, amelynek csak része a lel-

készutánpótlás ügye. Vélhetően – Isten segítségével, illetve az ő munkájaként – ezeket a változtatásokat ránk fogják kényszeríteni a körülmények, de jelenleg még úgy tűnik, hogy nincs meg bennünk az ehhez szükséges kockázatvállalási hajlandóság. A szakértői csoport eddigi tevékenysége nagyban hozzásegített minket ahhoz, hogy mi, a stratégiakészítés felelősei megértsük azt, hogy melyek is azok a jövőt alakító tendenciák, amelyek nem engedik, hogy illúzióink legyenek a jelenlegi struktúra fenntarthatóságát illetően.

Vázlatosan ismertetem a kutatások eredményeire épülő szakértői javaslatokat a készülő stratégiára vonatkozóan. A stratégia szempontjából rendkívül fontos annak felismerése, hogy a jelenlegi struktúra nem lesz fenntartható, és ennek nyilvánvaló okai vannak. Az itt következő vázlatos ismertetésben igyekszem ezt a jelen és a jövő szembeállításával érzékeltetni a működőképesség fenntarthatósága szempontjából.

A szakértői munkacsoport eddigi észrevételei a készülő stratégiára vonatkozóan

A történelmi egyház(ak) mozgástere ma három erőter metszéspontjában formálódik.

1. A tágabb, társadalmi tér

Múlt/jelen		Jövő
hagyományos, kulturális beágyazódás (beeszületés, áthagyományozódás)	↔	missziói helyzet (személyes döntés, elköteleződés)

„A kérdés nem az, hogyan őrizzük meg a még meglévőt, hanem az, hogyan lesz az egyház újra meghívó, vonzó közösség.”*

2. Generációs tér

Múlt/jelen		Jövő
egység, folytonosság (csoport-, felekezeti identitás; „hiszünk”)	↔	hitelesség, önazonosság (egyéni identitás, „hiszek”)

„A stratégia nem állhat egyik oldalra sem kizárólagosan: olyan megoldásra van szükség, amelyben a hitelesség nem bontja az egységet, és az egység igénye a kompromisszumokból adódóan nem veszélyezteti a hitelességet.”

3. Egyházi (belső) tér

Múlt/jelen		Jövő
hagyományokra épülő, nehezen változó közeg	↔	a formák és a szemlélet átalakulása

„A változás nem lehet pusztán szervezeti vagy kommunikációs természetű. A formai és szemléletbeli változás csak akkor fenntartható, ha teológiai megalapozottsággal és egyházi beágyazottsággal párosul.”

Konklúzió

A készülő stratégiának ezt a három teret egyszerre kell figyelembe vennie. E hármas szempontrendszernek célszerű érvényesülnie a korábban a munkacsoport által meghatározott csomópontok terén:

- lelkesítő szolgálat, lelkeszszerép,
- gyülekezet,
- lelkesítőképzés (képzés),
- gyermek- és ifjúsági munka.

A készülő stratégia központi kérdése az adatgyűjtés és a háttérfelmérés eredményeit is elemezve és figyelembe véve: Van-e olyan középpont, amely egyszerre teremti meg a missziói dinamizmus, a hitelesség és az egység lehetőségét?

- A válasz elsősorban nem módszertani, hanem krisztológiai, teológiai: Jézus az, aki mind személyében, mind tanításában, mind művében képes magához vonzani minden korok emberét.
- Jézus az, aki maga köré gyűjtve minket valódi egységet hoz létre közöttünk, aminek fontos része a felekezeti jelleg és identitás, de nem feltételszerűen, hanem következményképpen.
- Jézus az, aki személyében, tanításában, szenvedéssel és halállal pecsételt művében hiteles, és ő az, aki követőit ugyanezek vállalása, a kereszthordozás által hitelesíti.

Így válik az evangélium hirdetése és megélése – gyakorlattá tétele – által „stratégiai tényezővé” Jézus személye, mint aki szeretetének erejével magához vonz minket, közösséget hoz létre maga körül, és erőt, motivációt ad az ő követéséhez.

---

* A csillaggal jelzett idézetek a szakmai csoport részéről a munkacsoport számára készülő dokumentumból származnak.